

РЕЦЕНЗИЯ

от **Ирена Цонева Илиева, доктор по право**

проф. д-р в Института за държавата и правото към БАН и

проф. д-р в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Анна Димитрова Христова, докторант на самостоятелна подготовка в Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград по Международно право и международни отношения на тема:

**ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ОБЛАСТТА НА
ОКОЛНАТА СРЕДА /Международноправни аспекти/**

I. Кратки биографични данни за докторантката

Анна Димитрова Христова е завършила езикова гимназия „Акад. Людмил Стоянов“, Благоевград, с профил френски език. Магистър е по право, дипломирана в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“. През 2008 г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка. От 2005 г. до сега е главен асистент в катедра „Международно право и международни отношения“ на същия факултет. Има множество участия в конференции, семинари и обучения, преподавала е Международно частно право на английски език в летен университет, в рамките на проект INTERREG-III Greece - Bulgaria, реализиран от Югозападния университет „Неофит Рилски“ и Тракийския университет „Демокрит“, Комотини, Гърция. Има многобройни публикации в материята на правото на ЕС

II. Общо описание на представения дисертационен труд

Докторантката е представил дисертационен труд в обем от 243 страници, включително увод, заключение и изключително подробен списък на използваната литература. С оглед проблематиката на изследването в структурно отношение дисертационният труд е разпределен в три глави. Първите две са с приблизително равномерно

съдържание, а третата глава е в по-малък обем, но в съответствие с изпълнението на научно-изследователската задача.

Обяснимо е първите две глави да имат преобладаващ обем в дисертацията, тъй като в тях се засягат основните въпроси, свързани с развитието на политиката по околна среда в Европейския съюз.

В глави първа и втора се проследяват етапите на формиране на политиката по опазване на околната среда и се анализира последователно и изчерпателно първичното законодателство на Европейския съюз и неговите изменения в резултат на извършените ревизии. С оглед представяне на завършен анализ на политиката по опазване на околната среда се разглеждат и актовете на вторичното право на ЕС, регламентиращи опазването на въздуха, водите и климата. В изпълнение на научно-изследователската задача в глава трета са открити по-важните международноправни аспекти на политиката по опазване на околната среда, чрез нестандартен подход, от гледна точка на дейността на международните организации на универсално и регионално равнище.

Глава първа от дисертационния труд е посветена на правната същност и анализа на първичното законодателство на Европейския съюз в областта на опазване на околната среда. Тя е структурирана съобразно спецификата на изследвания проблем в дисертационния труд и представя развитието и значението на понятието „околна среда” в Европейския съюз. С оглед подчертаването на международноправните аспекти докторантката проследява и най-важните конференции на ООН по околна среда и тяхното влияние върху едноименната политика на Европейския съюз. По отношение на международните конференции на ООН авторът Анна Христова, заявява „На проведените конференции и научни форуми представителите на държавите и експертите от ООН представят идеи, провъзгласяват нови приоритети и потвърждават колективни ангажименти, отнасящи се до предприемането на мерки за опазване на околната среда, които служат за ориентир при формулиране на целите и акцентите на Европейския съюз в осъществяваната от него политика в областта на околната среда” (с. 30).

Докторантката прави обосновани изводи в развитието на политиката по околна среда, като ограничава шест етапа, свързани с нейната еволюция и развитие (с. 31- 39).

От юридическа гледна точка следва да се изтъкне правният анализ на първичното законодателство на Европейския съюз: от Учредителните договори и техните последващи ревизии до сега действащия Договор от Лисабон.

В глава втора се поставя акцент върху политиката на Европейския съюз по опазване качеството на въздуха, водите и изменението на климата. Анализът на вторичното законодателство на Европейския съюз, уреждащо най-важните структурни елементи на политиката по опазване на околната среда има приносни елементи. Авторът посочва, че праховите частици са най-големият замърсител на въздуха. Една част от тях се изхвърлят направо в атмосферата, други се появяват в резултат на химични реакции. Според проучване на международната организация каквато е Световната здравна организация замърсяването с фини частици (т.е. прахови частици с диаметър до 2,5 микрона) е изключително опасно за човешкото здраве (с. 85-86).

В параграф 2 на глава втора, озаглавен Защита и управление на водите в рамките на Европейския съюз е направен анализ на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите. Тя е основополагащ документ в политиката на Европейския съюз по опазване качеството на водите. Нещо повече, авторката посочва, че като първа стъпка в прилагането на посочената Директива, с Решение 2455/2001/ЕО е приет списък от 33 приоритетни вещества, за които е установено, че са особено устойчиви и вредни и имат тенденция да се натрупват по хранителната верига. В списъка е направено разграничение между приоритетни вещества и приоритетни опасни вещества. Емисиите на първите трябва до 2015 г. да започнат да отговарят на максималните пределно допустими концентрации в повърхностните води, а на вторите - да бъдат постепенно, напълно преустановени до 2025 г. (с. 118).

Параграф 3 разглежда общите аспекти на политиката и законодателството на ЕС по изменение на климата. Анализирани са политиката и законодателството на ЕС по изменение на климата. Подчертан е стремежът на Европейския съюз да предприема адекватни действия в борбата с климатичните промени и да отстоява необходимостта от ограничаване на глобалното затопляне до не повече от 2 °C в

средносрочен период - императивна необходимост призната и от международната общност. Важно място в процеса на изработване на политиката на ЕС за климатичните изменения е отредено и на Европейската агенция за околна среда, чиято дейност е насочена към предоставяне на информация относно изменението на климата в Европа, чрез която се подпомага прилагането на Протокола от Киото в ЕС, оценката на политиките на ЕС и разработката на дългосрочни стратегии за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.

Трета глава е озаглавена „Сравнителноправен анализ на ООН и другите международни организации в опазването на околната среда”. Посредством тази глава се анализират международноправните аспекти на политиката по опазване на околната среда. В параграф 1 е представен преглед на международните организации, включени в системата на ООН, които развиват дейност по опазване на околната среда. В логическа връзка е разгледана дейността на ООН, на Програмата на ООН за околната среда (ЮНЕП), Международната морска организация, Организацията за прехрана и земеделия към ООН (ФАО), Световната здравна организация и ЮНЕСКО.

В параграф 2 се акцентира върху развитието на политиката по опазване на околната среда на регионално равнище и нейното осъществяване в редица по-важни регионални международни организации и значими региони, като Съвета на Европа, Организацията на Северноамериканското споразумение за свободна търговия (НАФТА), Общността на независимите държави (ОНД) и Асоциацията на страните от Югоизточна Азия (АСЕАН). С оглед обобщаване на взаимодействието между различните участници и постигане на ефективно международно управление на опазването на околната среда в параграф 3 са представени различни варианти и модели за неговото по-нататъшно осъществяване. Авторът мотивира тезата, че най-сполучливият вариант е създаване на специализирана международна организация по околна среда.

III. Обща оценка на научните достойнства и приноси на дисертационния труд

Безспорно достойнство на дисертационния труд е нестандартният интердисциплинарен научно-изследователски подход, чрез който се изследва една важна и намираща се в развитие дейност на Европейския

съюз, каквато е политиката по опазване на околната среда, през призмата на международното публично право.

Авторката много ясно представя взаимодействието между международно публично право и правото на Европейския съюз по отношение на опазването на околната среда. То е изведено на основната теоретичната постановка, която споделям, че първичното право на ЕС представлява класическо международно публично право.

Изследването е сред малкото, което излиза извън обхвата на традиционните изследвания, фокусирани върху различни аспекти на европейската интеграция. Не случайно след ревизията от Договора от Лисабон именно околната среда, съгласно чл. 4 от Договора за функционирането на Европейския съюз е дефинирана като област със споделена компетентност между ЕС и държавите членки.

Проследени са най-важните международни конференции на Организацията на обединените нации и тяхното въздействие върху политиката на околната среда на Европейския съюз

Приложен е сравнителноправен подход между дейността на по-важните международни организации спрямо проблемите на опазването на околната среда.

Направен е сполучлив правен анализ на първичното право на ЕС по околна среда, като са анализирани всички негови ревизии.

IV. Конкретни научни достойнство и приноси

Анна Христова прави важни практически изводи, като сред тях се открояват следните:

- Главната цел на проведените под егидата на ООН конференции по опазване на околната среда е насочена към установяването на хармония между развитието на човечеството и благоприятното състояние на природната среда. (с. 30)
- Направен е извод относно значението на правното съзнание в областта на екологията: „Дори ЕС да предприеме бъдещи законодателни инициативи, касаещи опазването на околната среда, ако не бъде променена нагласата на хората относно увреждането на околната среда и не бъде ограничен

екологичният отпечатък на отделните индивиди и на европейското общество, екологичното законодателство няма да измени обществената реалност, белязана от влошеното състояние на околната среда”. (с. 83)

- От гледна точка на международно публично право достойнство на труда е характеристиката на дейността на международните организации в опазването на околната среда.
- Несъмнен принос представлява подборното изследване на по-важните компоненти на политиката по опазване на околната среда. Анализирани са основните източници от вторичното законодателство на ЕС по отношение на въздуха, водите и изменението на климата.
- Заслужава да се подчертае авторската теза относно правната уредба за опазване на качеството на въздуха в ЕС като съгласно чл. 191, пар. 1 от ДФЕС се посочва, че държавите членки на ЕС трябва да се стремят „да се постигнат равнища на качество на въздуха, които не водят до неприемливи въздействия и рискове за човешкото здраве и околната среда“. (с.106)
- На следващо място е открито и същността на международноправната уредба за климатичните промени. Авторката прави извода, че Протоколът от Киото е безпрецедентен успех за световната политика и формирането на международноправен режим. Протоколът създава нужната нормативна база за обсъждане и допълнително усъвършенстване на механизмите за финансиране на проектите, търговия с квотите, изработването на общи политически решения относно намаляването на неблагоприятните последици, предизвикани от промяната на климата.
- Като новост може да се открие предложението на автора за различни варианти и модели за създаване на механизми за международноправно управление на околната среда. Именно в тази част от изследването, като възможно най-сполучливия модел в средносрочен период, на с. 205 – 206 Анна Христова аргументира своето становище за подобряване дейността на ЮНЕП и създаването на специализирана международна

междуправителствена организация за опазване на околната среда.

V. Критични бележки

Въпреки добре разработения дисертационен труд и ясно поставената научно-изследователска задача, следва да се отразят някои критични бележки. На първо място, от структурна гледна точка би могло да се отдели самостоятелна глава, която да изследва въпросите за развитието на политиката по опазването на околната среда на регионално равнище. В по-нататъшната си работа Анна Христова би могла да разшири своите изследвания с анализа и на други международни организации, имащи отношение към опазването на околната среда, като Световната търговска организация и Международната банка за възстановяване и развитие.

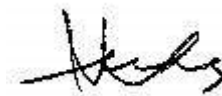
VI. Заключение

Гореизложените общи и конкретни преценки за научните достойнства и приноси на рецензираната дисертация, и направените отделни критични бележки позволяват да се направи оценка на разработения дисертационен труд и научната подготовка и качества на дисертанта. Дисертантката доказва последователно изграждан научен интерес в материята на екологичната политика на ЕС, несъмнено притежава отлична академична подготовка и формирани способности и умения за научноизследователска дейност.

Разработеният от Анна Христова дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на Вътрешните правила на Югозападния университет „Неофит Рилски”, поради което **давам положителна оценка и предлагам на научното жури да присъди на Анна Димитрова Христова образователната и научна степен „доктор” по Международно право и международни отношения.**

София, 22.04.2014 г.

Рецензент:

/ проф. д-р Ирена Илиева/